

GELUIDSBEWERKING

Voor de doorsneefilm, zoals een vakantiefilm, reportage of documentaire zullen we over het algemeen 3 soorten geluid gebruiken, t.w.

1. Livegeluid
2. Voice-over
3. Muziek

Dankzij meerdere geluidssporen in een programma kunnen we al deze geluidsoorten naast en door elkaar laten horen.

De filmer kan op de volgende wijze zijn montage in elkaar zetten:

- ▶ Beelden met daaraan gekoppeld geluid rangschikken in de tijdlijn
- ▶ Voice-over inspreken en op de tijdlijn plaatsen
- ▶ Muziek uitzoeken en ook weer op de tijdlijn een plek geven

Pas daarna zal het precisiewerk komen, waarbij stem, muziek en livegeluid in evenwicht gebracht worden.

Bij Premiere (Pro) kunnen geluidsbewerkingen gedaan worden in de tijdlijn, in het effectvenster en met de audiomixer. Om een en ander overzichtelijk te houden beperken we ons eerst tot de tijdlijn. Dit deel komt ook het meest overeen met de werkwijze in andere programma's.

AUDIO-INSTELLINGEN

Zorg er allereerst voor, dat de audio-instellingen van je programma juist staan ingesteld. Bij Premiere Pro gaat dit als volgt: Kies *Edit* > *Preferences*. Klik op *Audio* om de instellingen te bekijken en evt. aan te passen. Deze instellingen gelden dan voor elk volgend project tot ze veranderd worden. In principe is het dus een eenmalige handeling.

- ▶ De eerste instelling is *Automatch Time*. Dit is een instelling voor de audiomixer. Met deze mixer kun je volumenniveaus aanpassen, commentaarstem inspreken en geluidseffecten toevoegen. De mixer heeft de instellingen *Read*, *Write* en *Touch*. Als *Touch* staat ingesteld en je werkt er mee, dan zal de schuiver na loslaten terugspringen naar de oorspronkelijke positie. Hier geef je het aantal seconden aan, waarna teruggesprongen wordt naar deze positie. Laat waarde op 1,00 staan
- ▶ *5.1 Mixdown type* is voor monteren met 5.1 surround geluid (met 5 luidsprekers en een subwoofer voor de lage tonen). Om je montage compatibel te maken met afspeelapparatuur, dat geen 5.1 surround kan weergeven zijn er 4 “downmix”mogelijkheden: *Front Only* - weergave voorste kanalen, *Front + Rear* - weergave voorste en achterste kanalen zonder woofer, *Front + LFE* - weergave voorste kanalen + woofer, *Front + Rear + LFE* - weergave alle kanalen + woofer voor surround systeem. Kies bv. *Front + Rear*
- ▶ Met *Play audio while scrubbing* kun je door aanvinken aangeven of je geluid wilt horen, als je de scrublijn van de tijdlijn beweegt. Dan kun je nauwkeuriger werken.
- ▶ Met *Mute Input during timeline recording* kun je de commentaarstem horen, terwijl je opneemt. Zeer handig, maar pas hierbij op voor een echo-effect tijdens het inspreken. Wil je dat voorkomen, dan is aanvinken de oplossing, maar dan hoor je ook je stem niet meer tijdens het opnemen.
- ▶ *Automation Keyframe Optimization*. Met behulp van de schuivers van de audiomixer kun je het volumenniveau aanpassen. Dit geeft veel (onnodige) breekpunten op de volumelijne. Dit kan prestatieverlies opleveren, vooral bij gebruik van weinig audiolijnen. Oplossen via:
- ▶ aanvinken van *Linear keyframe thinning* (thinning = verzwakking). Hierdoor worden uitsluitend breekpunten aangebracht aan begin en eind van de stijging of daling van het volume. Dus minder breekpunten met hetzelfde resultaat.

- ▶ uitvinken van *Minimum time interval thinning*. Anders worden er breekpunten aangebracht bij intervals, die hoger zijn dan het aantal milliseconden dat je ingeeft. Dit verlaagt het aantal breekpunten, maar ook de nauwkeurigheid van de volumewijzigingen.

Klik vervolgens eens op *Preferences > Audio Hardware*. Hier vind je de geluidskaart van je computer, die door Premiere gebruikt wordt. Bij gebruik van een ASIO-compatibele geluidskaart kun je werken met 5.1 surround. Via de knop *Asio Settings* kun je de nodige instellingen aangeven.

DE FILM EN ZIJN GELUID

We hebben alle clips tot tevredenheid gerangschikt in de tijdlijn. Voor het bijbehorende livegeluid zullen in ieder geval audioliijn 1 en 2 in gebruik zijn. Evt. kun je de lijnen hernoemen in 1-Live en 2-Live. Hernoemen doe je door rechts te klikken in het vakje en *Rename* te kiezen. De voice-over is ingesproken. Ook hiervoor gebruiken we aparte lijnen. We plaatsen deze op audioliijn 3 en evt. 4. We hernoemen deze lijnen dan in 3-Tekst en 4-Tekst. De muziek is uitgekozen. Hiervoor gebruiken we de volgende audioliijnen en volgens voorgaande wordt dat 5 en 6. Het is handig om deze lijnen de namen 5-Muziek en 6-Muziek te geven.

LIVEGELUID

Het livegeluid is belangrijk in een film! Immers ook in werkelijkheid hoor je altijd livegeluid, al beleef je dat niet bewust. Toch kan het omgevingsgeluid, dat vastzit aan het beeld nogal eens storend zijn. Oplossingen zijn:

- ▶ Geluid vervangen door livegeluid uit een ander deel van de film
- ▶ Apart opgenomen livegeluid gebruiken
- ▶ Geluid zachter maken

Om het geluid vloeiend te laten verlopen kun je gebruik maken van de J-L-montage of geluidsovervloeiers. Het geluidsfragment langer of korter dan het bijbehorende beeld maken is ook een optie.

Let op! Het bovenstaande gaat niet zondermeer op bij geluiden, waarbij synchroniteit van beeld en geluid nauw luisteren, zoals spraak!!

GELUID SELECTEREN

Bij de verdere uitleg zul je steeds tegenkomen “selecteer het geluid”. In de praktijk heb je bij Premiere de volgende mogelijkheden met gebruik van het aanwijspijltje uit het gereedschap:

1. Door op de clip te klikken selecteer je beeld met het daar bijbehorende geluid.
2. Door op het audiogedeelte van de clip te klikken met ingedrukte *ALT*-toets, selecteer je **uitsluitend** het geluid van de clip.
3. Door op een clip te drukken met ingedrukte *Shift*-toets kun je er een andere clip bij selecteren. Een groep in een keer achter elkaar selecteren lukt op deze wijze niet! Deselecteren (uit selectie verwijderen), doe je door nogmaals te “*Shift-klikken*” op een clip.
4. Door vanuit een leeg gedeelte in de tijdlijn een vierkant over de clips te trekken selecteer je een aaneengesloten reeks clips met beeld **en** geluid.
5. Met ingedrukte *ALT*-toets een vierkant slepen vanuit de een lege ruimte **onderin** de tijdlijn (Let erop, dat je niet in de videoliijnen komt!), selecteer je een aaneengesloten reeks audioclips, c.q. audiogedeelten van clips.
6. Clips uit het in punt 5 geselecteerde blok verwijderen gaat met “*Shiftklikken*” op een clip net als bij punt 3 beschreven.

Wil je alle clips vanaf een bepaald punt selecteren, gebruik dan de *Track Select Tool* (M) of voor meerdere lijnen boven elkaar *Multi Track Select Tool* (= Shift + Track Select Tool of Shift + M).

De werking van de *Alt*-toets kreeg ik hier alleen aan de praat met de *Track Select Tool*. Bij gebruik van de *Multi Track Select Tool* werd toch het beeld meegenomen in de selectie.

GELUIDSVOLUME WIJZIGEN

In de tijdlijn:

- ▶ Werk met “opengeklapte” audiolijn door op het driehoekje voorin de tijdlijn te klikken.
- ▶ Daaronder vind je de knop *Show Waveform - Show Name Only*. Hier kies je voor *Show Waveform*. De golflijnen van het geluid zijn dan zichtbaar.
- ▶ Daarnaast staat een knop met de instellingmogelijkheden: *Show Clip Keyframes - Show Clip Volume - Show Track Keyframes - Show Track Volume - Hide Keyframes*

Tussen *Show Clip Keyframes* en *Show Clip Volume* heb ik geen verschil in werking kunnen ontdekken. In beide gevallen kunnen keyframes (sleutelpunten) geplaatst worden en het volume gewijzigd worden. Keyframes plaats je door op het knopje *Add/Remove Keyframes* voorin de tijdlijn te klikken, terwijl je scrublijn op de juiste plaats staat (sneltoetsmethode: *CTRL*-toets en muisklik op de juiste plaats). Door de gele lijn in de audioclip naar boven of naar beneden te bewegen kun je het geluid van de clip harder of zachter zetten. Dit werkt alleen in de geselecteerde clip!

Kies je voor *Show Track Keyframes* of *Show Track Volume*, ook hier kon ik geen verschil ontdekken, dan kun je het volume aanpassen in de hele track. Dat geluidsniveau op de gehele track wordt dan je nieuwe standaard “nullijn”, waarvanuit je het weer op allerlei plaatsen kunt aanpassen.

DE PRAKTIJK BIJ LIVEGELUID

Om het geluid goed te kunnen beoordelen kun je er voor kiezen om het geluid van de andere audiolijnen tijdelijk uit te zetten (luidsprekertje vooraan de tijdlijn uitklikken). Laat je niet verleiden om geluid en beeld los te koppelen. Het is niet nodig en je vraagt om synchroniteitsproblemen!

De beelden met daaraan gekoppeld geluid staan gerangschikt op de tijdlijn. Bij Premiere zal voor het livegeluid in ieder geval Audiolijn 1 en 2 in gebruik zijn.

Geluid vervangen door ander geluid:

Luister goed welk geluid echt niet bruikbaar is en vervangen dient te worden. Selecteer deze stukjes geluid en verwijder ze. Zoek stukjes geluid ter vervanging en plaats die op de opgevallen plekken. Je kunt hiervoor zoeken naar de juiste stukken in het projectvenster en uitsluitend geluid toevoegen via het *Sourcevenster*. Helemaal rechts onderin het venster vind je de knop, waarbij je kunt kiezen voor beeld + geluid, uitsluitend beeld, of uitsluitend geluid. Als je voorgaande clip voldoende geluid “over” heeft, dan kun je dit geluid langer maken door het met ingedrukte *ALT*-toets naar rechts uit te trekken onder de “lege clip”. Hetzelfde geldt voor geluid van een volgende clip, maar dan trek je natuurlijk naar links. Verschuif je per ongeluk het geluid van de clip, dan zie je dat doordat er een getal voorin het beelddeel en geluidsdeel van de clip verschijnt. Door rechts te klikken in dat getaldeel kun je kiezen voor *Move into Sync*. Het geluid schiet dan weer keurig terug op zijn plek en is weer synchroon met het beeld. Wil je de nieuwe positie behouden en de waarschuwing kwijt, kies dan voor *Slip into Sync*. Ook bij verplaatsen zal dan de nieuwe positie gehandhaafd blijven, maar de synchroniteit ben je voorgoed kwijt.

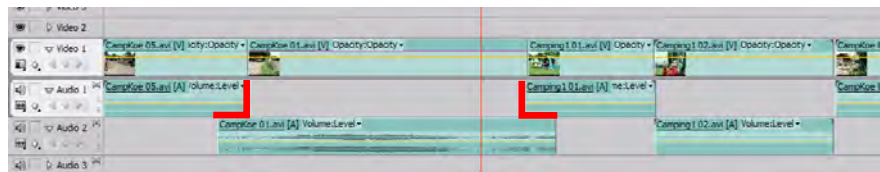
Bij livegeluid, dat storend is en opgeknapt kan worden door het zachter te zetten kun je het volume zachter zetten door de gele lijn naar beneden te trekken. Bij geluid dat je duidelijker wilt laten horen, kun je de gele lijn omhoog trekken. Wil je slechts een deel van het geluid van de clip aanpassen, dan kun je keyframes plaatsen. Voor in- en uitfaden is 1 keyframe voldoende. Wil je een deel van je clipgeluid harder maken dan heb je natuurlijk steeds 2 keyframes nodig om daarachter een rechte lijn omhoog/omlaag te kunnen trekken.

Net als bij beeld kun je ook bij geluid kiezen voor overvloeiers. Gebruik hiervoor *Constant Power*. Je vindt het in het *Effectvenster* in de map *Audio Transitions*. Door het effect eenvoudigweg te slepen naar je zelf aangemaakte map met veelgebruikte overgangen, heb je het steeds binnen handbereik. Het effect wordt dan naar deze map gekopieerd en blijft ook in de originele map staan. Plaats de overgang tussen twee audioclips en je hebt een keurige geluids-overvloeier gecreëerd. Plaats je de overgang aan het eind van een clip, dan wordt er een uitfade gemaakt en aan het begin werkt het als een infade. Natuurlijk kun je deze effecten ook bereiken door keyframes te plaatsen en het eindpunt van de audiolijn naar beneden te trekken.

Om dit verhaal nog even compleet te maken volgt hieronder de uitleg van de J-L montage.

Wil je het allemaal mooi vloeiend in elkaar laten overlopen, dan kun je kiezen voor de J-L montage. Je krijgt dan een vloeiender verloop. Nog even de uitleg, zoals we die de vorige keer gaven: De geluidsfragmenten hiervoor te verspringen op de tijdlijn.

VB. Geluid van clip1 staat op audiolijn1, geluid van clip2 staat op audiolijn2

en geluid van clip3 staat weer op audiolijn1.

Sleep het geluid van clip2 in audiolijn2 naar links met ingedrukte ALT-toets. Het geluid wordt dan langer, terwijl het beeld ongewijzigd blijft. Sleep het eind van het shot naar rechts ook weer met ingedrukte ALT-toets. Je ziet nu, dat grofweg gezegd links een J-vorm ontstaan is en rechts een L-vorm. Je kunt nu nog het geluid in laten vloeien door de gele geluidslijnen aan de punten naar beneden te trekken. Natuurlijk wel eerst een key-punt maken. Nog eenvoudiger gaat het met het *Audio-effect > Constant Power*. Dit is een geluidsovervloeier. Hij kan als infade geplaatst worden aan het begin van een shot en als uitfade aan het eind, maar ook als een beeldovervloeier tussen 2 shots op dezelfde lijn.

Wil het geluid van de gehele track in een keer zachter of harder maken, zorg er dan voor dat de tijdlijnoptie *Show Track Keyframes* of *Show Track Volume* geselecteerd is (zie onder Geluidsvolume wijzigen). Je kunt nu in een keer de gele lijnen van alle audioclips omhoog of omlaag trekken. natuurlijk kun je daarna ook weer per clip aanpassen, maar zet de optie van de tijdlijn dan terug naar *Show Clip Keyframes* en *Show Clip Volume*.

VOICE-OVER EN MUZIEK

Bij de voice-over is het zaak goed te luisteren of de tekst goed te verstaan is ten opzichte van livegeluid en muziek. Pas eventueel het volume van het livegeluid en/of muziek aan. De muziek kun je zachter laten horen bij de tekst - techniek als hierboven beschreven - en weer harder na de tekst. Zorg ook hier voor een vloeiend verloop en pas op voor muziek die plotseling wegvalt bij de tekst en even plotseling weer opkomt na de tekst. Dat is foeilelijk en storend. De werkwijze is verder gelijk aan dat van het livegeluid.

Tot slot nog dit: van de beroemde David Attenborough (van de natuurfilms) heb ik eens gehoord, dat stilte eigenlijk niet bestaat. Als zij bv. in een woestijn waren, waarbij in de film geen livegeluid te horen was, dan werd daar héél zacht geluid van de Niagarawatervallen gebruikt!